

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף לב

משנה: מצאה ברפת, אין חייב בה: כלומר לא חייב בהשבתה. ויבואר בגמ' מה החידוש בזה.

ואם היתה בבית הקברות, לא יטמא לה: אם הוא כהן.

אם אמר לו אביו היטמא, או שאמר לו אל תחזיר לא ישמע לו: כלומר אם הוא כהן והיא בבית הקברות, ואמר לו אביו שיכנס לבית הקברות להשיבה, או אדם שאינו כהן ואמר לו אביו שלא ישיב את האבידה, לא ישמע לו.

*

נאמר בתורה "כי תראה חמור שנאף רכץ תחת משאו וחדלת מעזב לו, עזב תעזב עמו", דהיינו שאם ראה בהמה רובצת תחת משאה אסור לו לחדול מלעזור לבעל הבהמה (= "וחדלת מעזב לו"?), אלא מצווה עליו לעזור לו לפרוק את המשא מעל גבי הבהמה (= "עזב תעזב עמו"!)). ונאמר עוד "לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם, הקם תקים עמו", דהיינו שאם ראה בהמה שנפלה מחמת משאה, מצווה עליו לעזור לבעל הבהמה לפרוק את משאה מעליה, ולהקימה, ולהטעין עליה שוב את המשא.

פרק וטען פרק וטען אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב: שנאמר "עזב תעזב עמו", משמע אפילו ארבעה וחמשה פעמים.

הלך וישב לו וכו': אבל אם בעל הבהמה יושב בצד ואומר לו 'הואיל ויש לך מצווה לפרוק, תפרוק לבד, אני לא עוזר לך', פטור, שנאמר "עזב תעזב עמו", משמע שהחייב הוא רק עם בעל הבהמה.

אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו: אם היה על החמור משא יותר ממה שהוא מסוגל לסחוב, פטור מלעזור לו.

גמרא: אמר רבא: 'רפת' האמורה במשנתנו היא רפת שאינה גורמת לבהמה שבתוכה לברוח ממנה, אבל אינה נעולה, אלא אם הבהמה רוצה לצאת היא יכולה לצאת.

רבא מוכיח זאת:

אינה מתעה, מדקתני אינו חייב בה: מכך שמשנתנו אמרה שאינו חייב להשיבה מוכח שהרפת אינה גורמת לה לברוח, משום שאם היא היתה גורמת לה לברוח היה עליו חיוב להשיבה.

ואינה משמרת, מדאיצטריך למיתני אינו חייב בה וכו': אם הבהמה משתמרת בתוכה (כגון שהיא נעולה) מדוע המשנה הוצרכה לומר שאינו חייב להשיבה? והרי זהו דבר פשוט! משום שאם הוא היה מוצאה מחוץ לרפת היה עליו להכניסה לתוכה כדי שהוא תשתמר שם, וכעת שהיא בפנים פשוט שעליו להשאירה שם! ומכאן שמדובר ברפת שאינה מתעה ואינה משתמרת.

*

למדנו במשנתנו - מצאה ברפת אינו חייב בה:

א"ר יצחק: מדובר שהרפת נמצאת בתוך תחום העיר. מדייקת הגמרא: **מכלל:** משמע שדווקא אם הפרה נמצאת ברפת אינו חייב להשיבה, אבל אם הפרה נמצאת ברשות הרבים חייב להשיבה אפילו אם רשות הרבים נמצאת בתוך תחום העיר.

איכא דמתני לה אסיפא: יש שהביאו את דברי רבי יצחק הנ"ל על הסיפא של המשנה - 'ברה"ר חייב בה'. אמר רבי יצחק שזה רק כשהפרה עומדת מחוץ לתחום העיר. מדייקת הגמרא: **מכלל:** משמע שדווקא אם הפרה נמצאת ברה"ר חייב להשיבה, אבל אם הפרה נמצאת ברפת אינו חייב להשיבה אפילו אם הרפת נמצאת מחוץ לתחום העיר.

*

למדנו במשנתנו - בבית הקברות לא יטמא לה, אם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר לא ישמע לו:

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו: אני יהוה": דהיינו למרות שאמרתי לך לירא מאביך, אבל אני אדון לשניכם, ואם אמר לך אביך שתעבור על דברי לחלל

שבת, אל תשמע לו. ומכאן לומדים שגם לגבי אבידה לא ישמע לאביו לעבור על ציווי ה'.

קושיא: **טעמא דכתב רחמנא וכו':** משמע שלולא הפסוק הנ"ל היינו חושבים שעליו לשמוע לאביו ולא להחזיר את האבידה, משום שמצוות כיבוד אב ואם היא 'עשה' (= "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ") והיא דוחה את 'לא תעשה' של השבת אבידה (= "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם"). וקשה, שהרי מצוות השבת אבידה היא גם 'עשה' (= "הִשָּׁב תְּשִׁיבִים לְאֶחִיךָ") וגם לא תעשה, והכלל הוא ש'עשה' לא דוחה את 'לא תעשה' 'ועשה', וא"כ גם ללא הפסוק היינו יודעים שלא ישמע לאביו.

תירוץ: **ס"ד אמינא:** היה מקום לחשוב שכיון שכיבוד אב ואם הוקש לכבודו של הקב"ה, שבשניהם נאמר "כבד" (= "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ". "כַּבֵּד אֶת יְהוָה מִהַנּוֹרָא"), ולכן ישמע לאביו, קמ"ל הפסוק הנ"ל שלא ישמע לו.

*

למדנו במשנתנו - מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון:

...תנינא להא דת"ר, פריקה בחנם טעינה בשכר, ר"ש אומר זו וזו בחנם. מאי טעמייהו דרבנן וכו': לדעת חכמים עליו לפרוק בחינם ואילו על טעינה יכול לבקש שכר, לפי שאם כדברי ר"ש ששניהם בחינם, א"כ התורה יכלה לכתוב רק את מצוות טעינה והיינו כבר יודעים שחייב לפרוק, משום שאם חייב לטעון למרות שאין בזה (שאינו טוען) צער לבהמה ואין לבעל הבהמה חסרון כיס אם לא יעזור לו, פריקה שיש בזה צער לבהמה אם לא יפרוק ממנה את המשא, ויש בזה חסרון כיס לבעל הבהמה (= לפי שהבהמה נשכרת תחת המשא) כל שכן שחייב, אלא בהכרח שהתורה כתבה גם את מצוות טעינה כדי ללמדנו שיכול לבקש עליה שכר.

שאלה: **ורבי שמעון מאי טעמא?** א"כ לדעת ר"ש מדוע התורה כתבה גם טעינה וגם פריקה?

תשובה: **משום דלא מסיימי קראי:** בכל אחד מהפסוקים שנאמרו לגבי טעינה ופריקה לא ברור האם כונת הפסוק לפריקה או לטעינה, ולכן אם היה כתוב רק פסוק אחד היינו אומרים שהוא מדבר רק על פריקה לפי שיש בזה צער לבהמה וגם חסרון כיס, לכן התורה הוצרכה לכתוב שני פסוקים שמכך אנו מבינים שאחד מדבר על פריקה והשני על טעינה.

שאלה: **ורבנן?** מה יענו חכמים על טענת ר"ש?

תשובה: **אמאי לא מסיימי קראי?!:** מדוע ר"ש אומר שהפסוקים לא מפורשים? והרי הם כן מפורשים! בפסוק הראשון נאמר "רַבְּךָ תַּחַת מְשָׁאוֹ", משמע שהבהמה רוכצת תחתיה מחמת כובד המשא, וא"כ המצווה היא לפרוק ממנה את המשא, ובפסוק השני נאמר "נְפִלִים בְּדָרְךָ" דהיינו שגם הבהמה וגם המשא מוטלים על הקרקע והמצווה היא לטעון עליה את המשא.

ורבי שמעון יענה על כך: "נְפִלִים בְּדָרְךָ" משמע שהבהמה מוטלת על הארץ כשמשאה עליה, ואם היה נאמר רק הפסוק הזה היינו חושבים שמדובר במצוות פריקה, ולכן צריך גם את הפסוק השני ללמדנו שאחד מדבר על פריקה והשני על טעינה.

*

אמר רבא מדברי שניהם: מדברי רבנן ורבי שמעון שנחלקו האם מצות טעינה היא בשכר או בחינם, אנו לומדים שצער בעלי חיים אסור מדאורייתא. כי רבנן אמרו שלא היה צריך לכתוב פריקה והיינו לומדים אותה בקל וחומר מטעינה. ומהו הקל וחומר? לכאורה צער בעלי חיים (כדלהלן). ואפילו רבי שמעון שסובר שצריך לכתוב את שניהם, זה רק בגלל שהפסוקים 'לא מסיימי' האם מדובר בטעינה או בפריקה, אבל אם היה כתוב במפורש טעינה לא היה צריך לכתוב פריקה והיינו יודעים אותה בקל וחומר מטעינה כרבנן.

ומה הוא הקל וחומר? לכאורה צער בעלי חיים, שבטעינה אין צער בעלי חיים ובפריקה יש. אם כן מוכח שצער בעלי חיים דאורייתא.

דחיה: **דלמא משום דאיכא חסרון כיס:** יתכן והקל וחומר מצד 'החסרון כיס' = ההפסד הכספי. דהיינו טעינה אין בה חסרון כיס, אבל בפריקה יש חסרון כיס כי אם לא יפרוק את המשא הבהמה תישבר. ולכן אם היה כתוב רק טעינה היינו יודעים בקל וחומר את פריקה.

קושיא: **וטעינה אין בה חסרון כיס:** וכי בטעינה אין חסרון כיס? והרי יתכן שבעל הבהמה הוא סוחר ההולך לשוק ובינתיים הוא מפסיד את האפשרות למכור את הסחורה שלו. וכן יש חשש שיבואו גנבים ויגנבו לו את החפצים. ואם כן בהכרח שמצד החסרון כיס לא שייך כאן קל וחומר, אלא רק מצד צער בעלי חיים. ומוכח שהוא דאורייתא.

תדע **צער בעלי חיים דאורייתא:** והגמרא ממשיכה להוכיח שרבנן ורבי שמעון סוברים שצער בעלי חיים לאו דאורייתא. מהסיפא של המשנה "ר' יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו שנאמר 'תחת משאו' משאוי שיכול לעמוד בו". משמע שלדעת ת"ק (= רבנן ורבי שמעון החולקים על רבי יוסי הגלילי) אפילו שהחמור טעון יתר על משאו חייב לפרוק. והרי לכאורה אין בזה מצות פריקה כי כתוב 'משאו' ואין זה משאו הראוי לו וכמו שאמר רבי יוסי הגלילי. אלא בהכרח שהסיבה שלדעת ת"ק חייב לפרוק בגלל שצער בעלי חיים דאורייתא.

דחייה: **דלמא בתחת משאו פליגי:** יתכן שהמחלוקת שלהם היא בפירוש המילה 'משאו' האם הכוונה משא שהוא יכל לעמוד בו, או כל משא שהוא.

תדע **צער בעלי חיים לאו דאורייתא:** והגמרא ממשיכה להוכיח שצער בעלי חיים אינו דאורייתא. מדברי המשנה שאם בעל החמור הלך וישב לו וכו'. והרי אם צער בעלי חיים דאורייתא מה זה משנה שבעל החמור לא בא לעזור לו, הרי יש עליו חובה לפרוק את המשא בגלל הצער בעלי חיים!

דחייה: **לעולם צער בעלי חיים דאורייתא:** ואין הכוונה שהוא פטור מלפרוק לגמרי, אלא שהוא פטור מלעשות זאת בחינם. והיינו שאם הבעלים לא בא לעזור לו הוא חייב לפרוק את המשא בגלל הצער בעלי חיים, והוא יקבל מהבעלים את שכרו בעל כרחו.

לימא מסייע ליה: הגמרא מביאה הוכחה שצער בעלי חיים דאורייתא. כתוב בכרייתא שבהמת עובד כוכבים חייב לפרוק את משאה כבהמת ישראל. ולכאורה מדוע שיפרוק בהמה של גוי? אלא משום שצער בעלי חיים דאורייתא.

דחייה: **התם משום איבה:** אמנם צער בעלי חיים אינו דאורייתא, והסיבה שהוא צריך לפרוק גם בהמה של גוי כדי שלא תהיה איבה של הגויים כשיראו שיהודים עוזרים רק ליהודים ולא לגויים.

הכי נמי מסתברא: מהמשך הכרייתא האומרת שאם הבהמה של הגוי היתה טעונה משא של "יין נסך" אין היהודי צריך לפרוק אותה.

אם צער בעלי חיים לאו דאורייתא והסיבה שהוא צריך לפרוק רק בגלל איבה, מובן מדוע הוא פטור, כי כאן הוא יכול להישמט מהגוי בתואנה שאסור לו לעזור ל'דבר איסור' (של היין נסך). אבל אם צער בעלי חיים דאורייתא הרי הוא חייב לפרוק!

דחייה: הכי קאמר: באמת צער בעלי חיים דאורייתא, וביאור הברייתא כן; בהמת גוי חייב לטפל בה בין בפריקה בגלל צער בעלי חיים, ובין בטעינה משום איבה. ועל כך ממשיכה הברייתא ואומרת שלהטעין אותה "יין אסור" הוא אינו צריך, כי אין בזה צער בעלי חיים וגם אין בזה איבה.

תא שמע בהמת עובד כוכבים: אם יש בהמה של גוי והמשא שעליה שייך לישראל, על כך נאמר 'וחדלת' כלומר אינך חייב לעזור לו. (בפסוק נאמר "כי תראך חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו" בפשטות הפסוק מתפרש בלשון תימה 'כי תראה חמור שונאך.. וחדלת מעזב לו?' (לא! אלא) עזב תעזב עימו. אך ניתן גם לפרש אותו בלשון הוראה 'כי תראה חמור שונאך.. וחדלת מעזב לו!' כלומר אל תעזור לו.)

והרי אם צער בעלי חיים דאורייתא מדוע אתה פטור מלפרוק? הרי על כך צריך לדרוש את פשטות הפסוק "עזב תעזב (עמו)!"

דחייה: לעולם: באמת צער בעלי חיים דאורייתא אבל שם מדובר בטעינה שאין בה צער בעלי חיים, ובגלל שמדובר בבהמה של גוי אתה פטור.

קושיא: אי הכי אימא סיפא: אם כך מדוע אומרת הברייתא שבהמת ישראל ומשאוי של עובד כוכבים על כך נאמר 'עזב תעזב'. והרי אם מדובר בטעינה מדוע הוא צריך לעזור לגוי? **תירוץ: משום צערא דישראל:** בגלל שהיהודי מנהיג את הבהמה והוא צריך לחכות שם עד שיעזרו לו להטעין את המשא, ועליו לעזור ליהודי שלא יצטער.

קושיא: אי הכי אפילו רישא נמי: אם כך גם ברישא בבהמת גוי ומשא ישראל עליו לעזור ליהודי שלא יצטרך להמתין שם. **תירוץ: רישא בחמר עובד כוכבים:** ברישא מדובר שהמנהיג את הבהמה הוא גוי, ובסיפא מדובר שהוא יהודי. **קושיא: מאי פסקת:** וכי מדוע החלטת שכאן הוא יהודי וכאן הוא גוי? **תירוץ: סתמא דמלתא איניש בתר חמריה אזיל:** בדרך כלל אדם מנהיג את החמור שלו. ולכן ברישא שהבהמה של גוי אם כן גם ה'חמר' הוא גוי, אבל בסיפא שהבהמה של יהודי אם כן גם ה'חמר' הוא יהודי.

קושיא: והא 'וחדלת' ו'עזב תעזב' בפריקה הוא זכתיבי: אך הרי הפסוק של 'וחדלת' ו'עזב תעזב' מדבר על פריקה ולא על טעינה, ואם כן בהכרח מדובר בפריקה ויש כאן צער בעלי חיים. ואם אכן הוא מדאורייתא מה ההבדל בין יהודי

לגוי? תירוץ: **אמר ליה הא מני**: הכרייתא הזו באמת הולכת כשיטת רבי יוסי הגלילי הסובר שצער בעלי חיים לאו דאורייתא.

ת"ש אוהב לפרוק: אם יש לפניו שני חמורים. אחד של השונא שלו שצריך לטעון אותו, והשני של האוהב שלו שצריך לפרוק אותו, יש לו מצוה להעדיף את הבהמה של השונא כדי לכופף את יצרו. והרי אם צער בעלי חיים דאורייתא היה עדיף לו לפרוק את הבהמה של האוהב שיש לה צער, ולא לטעון את הבהמה של השונא שאין לה צער.

דחייה: אפילו אם צער בעלי חיים דאורייתא, עדיף יותר שהוא יכופף את יצרו.

ת"ש שונא שאמרו: מה שאמרה התורה במצות פריקה "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׁנֵאךָ רֶבֶץ תַּחַת מִשְׁאוֹ" מדובר דוקא בשונא יהודי ולא בשונא גוי. מוכח שצער בעלי חיים לאו דאורייתא, כי אם צער בעלי חיים דאורייתא מה ההבדל בין יהודי לגוי?

דחייה: **מי סברת**: וכי אתה סובר שהברייתא הולכת על הפסוק? לא, הברייתא הולכת על הברייתא לעיל 'אוהב לפרוק **ושונא** לטעון' ועל כך היא אומרת שאין מצוה להקדים את השונא הגוי. אבל אין שם צער בעלי חיים כי מדובר בטעינה ולא בפריקה.